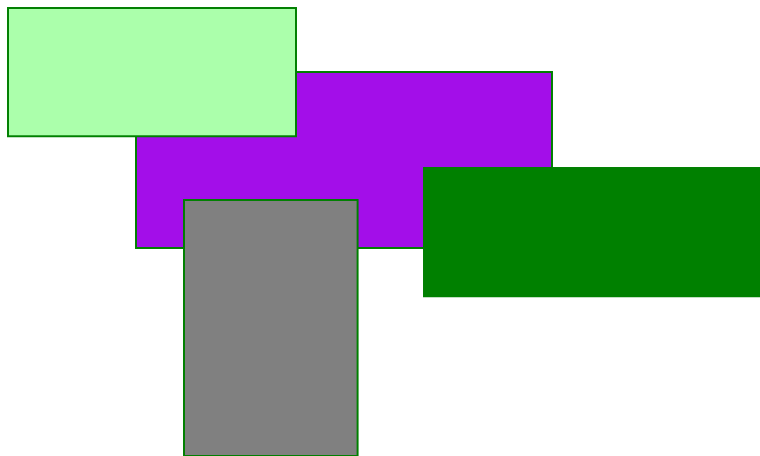

Status prawny materiałów cyfrowych w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej

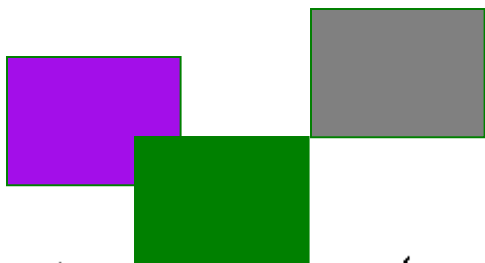
Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

Czy musimy oznaczać status prawny materiałów w PBC?

Dlaczego powinniśmy jasno określić status prawny obiektu cyfrowego?

1. Ponieważ czytelnicy muszą dostać dokładną informację, co wolno im z danym utworem robić, jak z niego skorzystać;
2. Ponieważ zarządzanie zasobem cyfrowym tego wymaga (upubliczniamy w Internecie, ograniczamy dostęp, dlaczego itp.);
3. Ponieważ musimy tworzyć biblioteki cyfrowe zgodnie z prawem;
4. Ponieważ reprezentujemy instytucje publiczne, na które nałożone są szczególne zasady, np. transparentności postępowania.

Czy mamy takie możliwości, żeby to zrobić?

Dzięki schematowi Dublin Core mamy wyraźne pola opisu, gdzie prawna informacja może się znaleźć.

Nazwa terminu: Rights

URI: <http://purl.org/dc/terms/rights>

Etykieta: Prawa

Definicja: Informacje o prawach zawartych w zasobie lub o prawach do zasobu.

Komentarz: Zazwyczaj informacje o prawach zawierają klauzule dotyczące praw własności związanych z zasobem, w tym praw własności intelektualnej.

Rodzaj terminu: Property

Uszczegóławia: <http://purl.org/dc/elements/1.1/rights>

Należy do zakresu: <http://purl.org/dc/terms/RightsStatement>

Wersja: <http://dublincore.org/usage/terms/history/#rightsT-001>

Dodatkowe pola: Właściciel praw, Licencja, Prawa dostępu

Jak to wygląda na świecie?

1. Mamy do czynienia z wielością i różnorodnością zapisów;
2. Coraz częściej jednak zapis statusu prawnego pojawia się przy utworze w schemacie DC;
3. Każdy kraj ma swoją kulturę i tradycję prawną;
4. Nie ma jasnych procedur sprawdzania statusu prawnego materiałów cyfrowych (kalkulatory);
5. Nie ma przyjętych jednolitych standardów i instrukcji zapisu tego statusu.

a więc

- a) Pierwsze pytanie, jakie bibliotekarz musi sobie zadać, to jest pytanie o to, jakiemu prawu autorskiemu podlega materiał, który chce zamieścić w bibliotece cyfrowej: polskiemu, niemieckiemu, amerykańskiemu?
- b) Zaraz za tym idące pytanie powinno brzmieć: Jeśli nie polskiemu, to czy znam prawo autorskie innego kraju na tyle, by podejmować decyzje w zakresie skanowania i upubliczniania tego materiału?

Status materiałów - generalnie

Generalnie mamy do czynienia z dwoma głównymi statusami materiałów:

1. albo są wolne od praw autorskich (Not Copyrighted)

Bibliotekarz sprawdza i oznacza w bibliotece cyfrowej, że należą do domeny publicznej. Daje czytelnikowi informację, co to znaczy DP, bo termin nie jest znany powszechnie. Do tego zbioru należą najstarsze materiały, w dużej mierze już XIX wieczne.

2. albo podlegają prawu autorskiemu (Copyrighted)

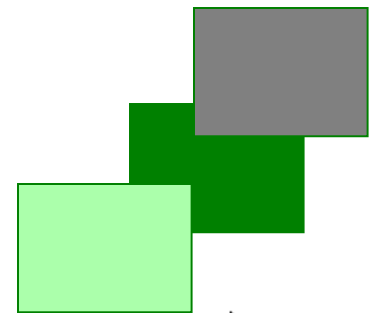
Bibliotekarz informuje użytkownika i zaznacza, na jakich zasadach i zgodnie z jakimi procedurami prawnymi materiał jest upubliczniany w Internecie.

NOT COPYRIGHTED

**Materiały wolne od ograniczeń praw autorskich
wchodzą do domeny publicznej,
stają się naszym dobrem wspólnym**

Co to jest pojęcie domena publiczna, czy jej definicja
istnieje w polskim prawie autorskim?

Definicja Domeny Publicznej

Domena Publiczna (Public domain) dobro wspólne – definiowana dla zasobów cyfrowych

Domena publiczna to także pojęcie prawne, choć w polskim prawie autorskim nie pojawia się, jest rozumiana jako narzędzie gwarantowania dostępu do nauki, edukacji i kultury. Daje wszystkim obywatelom nieograniczone prawo do dzieł, których wykorzystanie nie podlega restrykcjom i ograniczeniom, ponieważ prawa majątkowe do twórczości wygasły lub twórczość ta nigdy nie była chroniona* lub nie jest przedmiotem prawa autorskiego. Domena publiczna definiowana jest jako abstrakcyjny zbiór utworów, które nie są kontrolowane, zabezpieczone czy zawłaszczane przez kogoś na mocy systemu własności intelektualnej. Określenie to ma wskazywać, że utwory są “własnością publiczną”, dostępne dla każdego z nas, do wykorzystania w dowolnym celu.

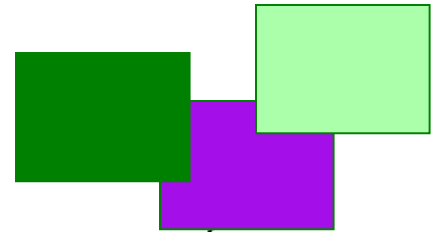
* W polskim prawie autorskim nie są chronione: akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole, opublikowane opisy patentowe lub ochronne, proste informacje prasowe.

Definicja Domeny Publicznej

Manifest Domeny Publicznej - <http://publicdomainmanifesto.org/>

Oprócz utworów z mocy prawa formalnie należących do domeny publicznej istnieje także wiele wartościowych prac, które indywidualni twórcy dobrowolnie udostępnili na korzystnych warunkach, tworząc prywatnie skonstruowane dobro wspólne.

Utwór z domeny publicznej w KPBC

Prawa: Domena publiczna (public domain)

Prawa dostępu: Dla wszystkich bez ograniczeń. Więcej... <http://kpsc.umk.pl/dlibra/text?id=polityka#pd>

odsyłamy użytkowników do wyjaśnień, co to pojęcie oznacza. Ponieważ na razie nie mamy definicji DP w prawie polskim, to posługujemy się jedynie potocznym objaśnieniem, które ma ułatwić życie nam i użytkownikowi.

Wyjaśnienie dla czytelnika - KPBC

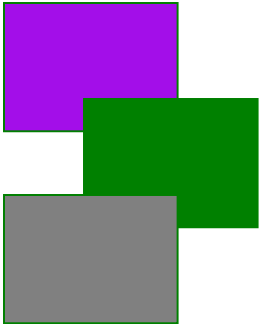
Domena publiczna obejmuje materiały nie objęte restrykcjami polskiego prawa autorskiego lub co do których prawa te wygasły. Materiały, które trafiają do domeny publicznej są własnością wspólną dostępną dla każdego do wykorzystania w swobodny sposób i w dowolnym celu z poszanowaniem praw autorskich osobistych. Do domeny publicznej należą zawsze materiały, których polskie prawo autorskie nie chroni: akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole, opublikowane opisy patentowe lub ochronne, proste informacje prasowe. Zgodnie z ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83 z póź. zmian.) prawa majątkowe wygasają jeśli:

1. twórcy, współtwórcy nie żyją od 70 lat,
2. upłynęło 70 lat od daty pierwszego rozpowszechnienia utworu anonimowego,
3. w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób:
głównego reżysera, autora scenariusza, operatora obrazu, autora dialogów, kompozytora muzyki.

Wyjaśnienie to nie wyczerpuje wszystkich przypadków, które prawo autorskie opisuje. Trzeba je analizować zawsze osobno w odniesieniu do każdego utworu.

Opis w KPBC

Informacja bibliograficzna :

Tytuł : Orędownik Urzędowy powiatu Żnińskiego 1923.11.28 R.36 nr 93

Opis : Czasopismo jest kontynuacją "Orędownika Powiatowego".

Wydawca : Ksycki, Leon

Data wydania : 1923

Ty zasobu : czasopismo

Format : image/x.djvu

Język : pol

Prawa : Domena publiczna (Public domain)

Prawa dostępu : Dla wszystkich bez ograniczeń ; [Więcej...](#)

Identyfikator zasobu : [oai:kpbc.umk.pl:48477](https://oai.kpbc.umk.pl/48477)

Digitalizacja : Biblioteka Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Lokalizacja oryginału : Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy

Kto musi podjąć decyzję?

Przepisy polskiego prawa autorskiego przerzucają na użytkowników koszt ustalania stanu prawnego materiałów upublicznianych w sieci, każdy użytkownik sam musi sobie radzić z tym problemem. Nie mamy ksiąg wieczystych, gdzie jasno jest zapisany status prawny przedmiotu.

W przypadku bibliotek cyfrowych będzie musiał to zrobić bibliotekarz. Na dodatek absolutnie nie będzie miał pewności, że jego ustalenia nie zostaną zakwestionowane, może okazać się, że znajdzie się ktoś, czyje roszczenie będzie zasadne. Dlatego warto w „zasadach udostępniania zawrzeć klauzulę zabezpieczającą: *Jeśli do biblioteki cyfrowej wpłynie uzasadniony protest związany z prawem autorskim, upublicznione wcześniej dzieło zostanie przesunięte do archiwum zamkniętego.* <http://kpbk.umk.pl/dlibra/text?id=polityka>

W tym kontekście stawiam pytanie: czy bibliotekarze potrzebują nowego stanowiska pracy „copyright librarian”?

Więcej informacji: Lektury: Domena publiczna - przepisy prawne. Opracowane przez Krzysztofa Siewicza na rzecz projektu Wolne Lektury. Tryb dostępu: http://wiki.wolnepodreczniki.pl/Lektury/Domena_publiczna_-_przepisy_prawne.

COPYRIGHTED

**Materiały podlegają prawu autorskiemu.
Możemy je digitalizować, archiwizować i
upubliczniać**

**tylko za zgodą autorów lub ich spadkobierców.
Zgoda taka zwykle jest udzielana stronie
zainteresowanej na podstawie licencji (umowy) w
formie pisemnej.**

Pola opisu: PRAWA

Etykieta: Prawa

Definicja: Informacje o prawach zawartych w zasobie lub o prawach do zasobu. Ang.: Information about rights held in and over the resource

Komentarz: Zazwyczaj informacje o prawach zawierają klauzule dotyczące praw własności związanych z zasobem, w tym praw własności intelektualnej. Ang.: Typically, rights information includes a statement about various property rights associated with the resource, including intellectual property rights.

W KPBC wpisujemy w to pole: *Wszystkie prawa zastrzeżone* lub *Nie wszystkie prawa zastrzeżone*:

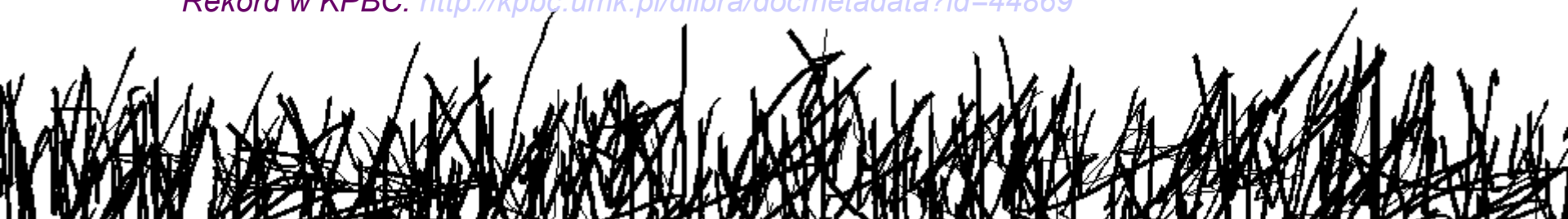
Prawa : Wszystkie prawa zastrzeżone

Właściciel praw : Górski, Wacław

Licencja : Licencja UMK

Prawa dostępu : Dla wszystkich w zakresie dozwolonego użytku

Rekord w KPBC: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=44869>

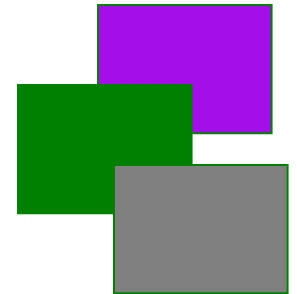
Właściciel praw

Nazwa terminu: rightsHolder

Etykieta: Właściciel praw

Definicja: Osoba lub instytucja mająca prawa do zasobu lub nimi zarządzająca.

Rodzaj terminu: Property

W KPBC będzie to: żyjący autor właściciel praw osobistych i majątkowych, instytucja lub osoba, która wykupiła prawa majątkowe lub po śmierci autora spadkobierca właściciel praw majątkowych.

Rekord w KPBC: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=47447>

UWAGA!

Schemat nie precyzuje i nie zabrania nam zapisywania tu praw do plików cyfrowych, ale ponieważ są one chronione przez ustawę o bazach danych (wg mnie nie są przedmiotem prawa autorskiego, bo nie mają cech twórczych) to nie należy ich tu wpisywać, bo będzie dezinformacja. Opis bibliograficzny dotyczy konkretnego utworu, więc i status prawny powinien się do niego odnosić, nie do skanu, który wykonaliśmy. Bibliotekarze cyfrowi często jako właściciela praw w opisie bibliograficznym podają bibliotekę, która skanowała materiał, uznając, że jest właścicielem skanu. Bibliotekę można wpisać wówczas, kiedy nabędzie od autora lub spadkobiercy prawa majątkowe i staje się właścicielem kolekcji – ma stosowną umowę z wyszczególnionym odpowiednim polem eksploatacji.

Licencja

Nazwa Terminu: License

Etykieta: Licencja

Definicja: Dokument prawny oficjalnie pozwalający na dysponowanie danym utworem. Ang.: A legal document giving official permission to do something with the resource.

Rodzaj Terminu: [Property](#)

Uszczegóławia: <http://purl.org/dc/elements/1.1/rights>

Uszczegóławia: <http://purl.org/dc/terms/rights>

Należy do zakresu: <http://purl.org/dc/terms/LicenseDocument>

Wersja: <http://dublincore.org/usage/terms/history/#license-002>

W KPBC będzie to Licencja instytucjonalna UMK, UKW i innych partnerów, każdy partner podpisuje swoją licencję, ale o tym samym kształcie, żeby KPBC miała jednolity status lub licencje CC. Licencję instytucjonalną opracowano w Instytucie Prawa i Wynalazczości Intelktualnej UJ. Jej kształt musi być dobrze opracowany, by biblioteka cyfrowa mogła swobodnie funkcjonować: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=30556>

Prawa : Nie wszystkie prawa zastrzeżone

Właściciel praw : Majdowski, Andrzej

Licencja : Creative Commons; by-nc 3.0 pl ;

Prawa dostępu : Dla wszystkich zgodnie z powyższą licencją ; [Więcej...](#)

Prawa dostępu

Nazwa terminu: accessRights

URI: <http://purl.org/dc/terms/accessRights>

Etykieta: Prawa dostępu

Definicja: Informacje o tym, kto ma dostęp do zasobu lub wskazanie statusu bezpieczeństwa.

Komentarz: Prawa dostępu mogą zawierać informacje o dostępie lub jego ograniczeniach ze względu na ochronę prywatności, bezpieczeństwo lub inne reguły.

Rodzaj terminu: Property

Wersja: <http://dublincore.org/usage/terms/history/#accessRights-002>

W KPBC mamy określone kto może korzystać z obiektu i w jakim zakresie. Odsyłamy w tym miejscu czytelnika do objaśnień CC lub naszych własnych. Można samodzielnie określić klauzulę, musi być zbieżna z licencją: *Dla wszystkich zgodnie z powyższą licencją, Dla zalogowanych zgodnie z dozwolonym użytkowaniem, dla Wszystkich bez ograniczeń itp.*

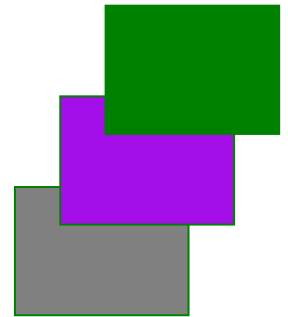

Zapisy dla sieci FBC?

Czy przyjmujemy składnię i zapisy w polu PRAWA takie same dla wszystkich bibliotek cyfrowych, czy dopuszczamy dowolność?* Udział we wspólnej sieci zobowiązuje nas do ujednocniania zapisów.

Należy pamiętać, że każdy przypadek jest inny, czasem będzie to wymagało indywidualnego zapisu. Może trzeba przyjąć wyjątki?

*Czy powinniśmy przyjąć zapis angielskojęzyczny dla użytkowników z zewnątrz?

Co z Europeaną? Nie mamy instrukcji.

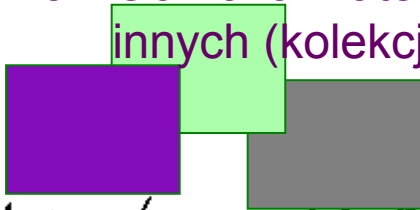
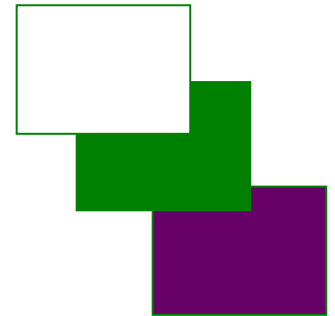

Polityka ogólna

Czasem, jak pokazują przykłady zagraniczne, trzeba będzie wprowadzić zapisy ogólne dla całej biblioteki cyfrowej oraz odrębne dla poszczególnych kolekcji, bo tego będzie wymagał od nas np. darczyńca lub specyfika zbioru.

W związku z tym należy przeanalizować, które składowe biblioteki cyfrowej podlegają ochronie i kto jest ich właścicielem:

1. Ochrona oprogramowania (system, program komputerowy)
2. Ochrona bazy danych (pliki, metadane)
3. Ochrona materiałów piśmienniczych, audi/video i innych (kolekcji, zasobów)

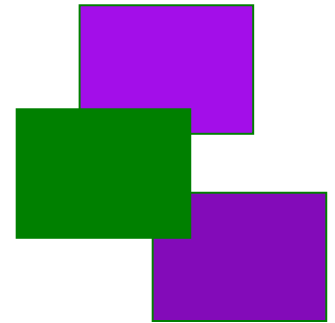

Polityka ogólna

Ochrona materiałów i oprogramowania zapewniona jest przez prawo autorskie:

Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 (Dz. U 1994 Nr 24 poz. 83) wraz z późniejszymi zmianami. W szczególności, zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r., przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

1. wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz **programy komputerowe**);
2. plastyczne;
3. fotograficzne;
4. lutnicze;
5. wzornictwa przemysłowego;
6. architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
7. muzyczne i słowno-muzyczne;
8. sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
9. audiowizualne (w tym filmowe).

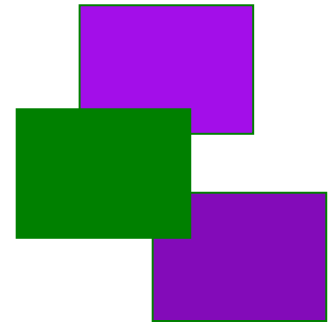

Polityka ogólna

Ochrona baz danych w Polsce regulowana jest za pomocą dwóch aktów prawnych:

Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 (Dz. U. 1994 Nr 24 poz. 83) wraz z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2000 Nr 53 poz. 637, Dz. U. 2002 Nr 197 poz. 1662, Dz. U. 2003 Nr 166 poz. 1610 i Dz. U. 2004 Nr 91 poz. 869), (Art. 4. Zbiory, antologie, wybory, **bazy danych** spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów.)

Ustawy o ochronie baz danych z dnia 27 lipca 2001 r (Dz. U. 2001 Nr 128, poz. 1402). **Art. 1.** Bazy danych podlegają ochronie określonej w ustawie niezależnie od ochrony przyznanej - na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych - bazom danych spełniającym cechy utworu.

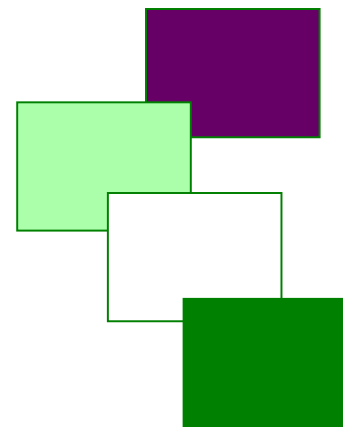

Uwagi końcowe!

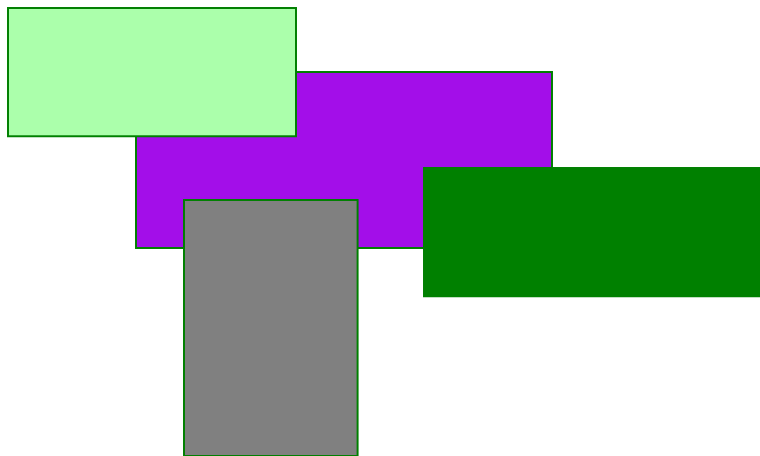
Nie jest łatwo określić status dzieła cyfrowego i przygotować opis, który w jasny sposób wyjaśniałyby użytkownikom, jak zgodnie z prawem wolno im z niego korzystać, ponieważ prawo nie jest jednoznaczne i nie przystaje do nowej technologicznej rzeczywistości. Co powinniśmy zrobić?

RECEPTA:

- a) analizować i nazywać problemy prawne;
- b) przygotowywać przykłady;
- c) oddać je prawnikom do analizy;
- d) zbierać opinie prawne;
- e) uczyć się przepisów prawa;
- f) Lobbować na rzecz zmian w przepisach prawnych korzystnych dla bibliotek cyfrowych i budowy szerokiej domeny publicznej.

Dziękuję za uwagę!

Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

Praca udostępniona na licencji CC 3.0 BY-SA

